
Clios døtre gennem hundrede år

*I anledning af
historikeren Anna Hudes
disputats 1893*

Redigeret af Marianne Alenius,
Nanna Damsholt og Bente Rosenbeck

Udgivet i samarbejde mellem Center for Kvindeforskning
og Foreningen Kvindelige Akademikere

Museum Tusulanums Forlag
Københavns Universitet 1994

Omkring Kvinderegensens grundlæggelse

af Inge Lise Pedersen

I anordningen om kvinders adgang til universitetsstudier blev det betonet at de studiemæssige og eksamensmæssige forhold skulle være ganske ens for mænd og kvinder (i hvert fald ved de fire fakulteter), men anordningen rummede alligevel to væsentlige indskrænkninger i kvinders muligheder. Dels blev det præciseret at en universitetsseksamen ikke gav kvinder adgang til offentlig embedsansættelse, dels rummede anordningen en paragraf 4 med følgende ordlyd: "Ved Erhvervelsen af akademisk Borgerret opnaae kvindelige Studerende ikke nogen Adgang til de hidtilværende akademiske Beneficier og Understøttelser".

Kvinders sociale forhold var således bestemt til at være anderledes end mænds både under og efter studiet.

I 1919 fik kvinder adgang til offentlige embeder, så var den forskel ryddet af vejen - i hvert fald på papiret, og året efter fik de kvindelige studerende ret til stipendier og beneficier på lige fod med mændene. Men kollegierne var stadig forbeholdt mænd, bortset fra det private Hagemanns kollegium. De 506 kvinder der på dette tidspunkt var indskrevet ved Københavns Universitet var således henvist til pensionater og lejede værelser, mens der i det mindste var en del af de mandlige studerende der kunne bo på kollegium og dermed både have en bedre økonomi og gode muligheder for samvær med andre studerende. Og mændenes muligheder skulle snart blive bedre, for man var begyndt at arbejde på at bygge et nyt kollegium, en "betalingsregens".

I spidsen for dette arbejde stod professor Thorkild Rovsing, og da en af hans tidligere reservelæger på Frederiks Hospital, dr. med. Eli Møller, hørte om kollegiepladserne, henvendte hun sig til ham med forslag om at det nye kollegium også skulle være åbent for kvindelige studerende. Det mente han ikke var nogen god ide, men foreslog Eli Møller at hun i stedet for selv skulle arbejde for at få oprettet et kvindekollegium. Og den ide fængede. Eli Møller kastede sig ud i arbejdet med hele sin energi - og den var ikke lille. Så i 1923 kunne Studentergården for de mandlige studerende indvies og i 1932 Kvinderegensen for de kvindelige. Mellem de årstal skjuler sig meget hårdt arbejde for at få planerne realiseret.

I slutningen af tyverne var der også andre der arbejdede på at skaffe de kvindelige studerende bedre boligforhold. Foreningen "Kvindelige Akademikere" havde med formanden mag. art. Aslaug Møller i spidsen, og støttet af universitetet, taget initiativ til at skabe "Det lille Akademikerhjem" i Ny Vestergade 7 for en halv snes kvindelige studerende. Eli Møller og Aslaug

Eli Møller. Foto, Det kgl. Bibliotek.

Møller gik imidlertid
værelser, en par
var universitetss
ning medbragte
og var god til a
følge).

Først skulle
hvordan sådan
dronning Alexa
tektrice (og bet
på sponsorlister
kvindeorganisat
navngive et vær
til at bo der. Sj
Aslaug Møller, c
Bag byggeudva
kvinder: ørespe
borg Hansen, r
lyt. Margrethe S
med. Alfred He

Indsamlingen
et rentefrit og
det største belø
Eli Møllers navn
ministeriet, blev

Grundstenen
tet indeholder
Anna Hude: "M
Danmarks Bist
forude, vil hent

Arkitekt for ko
tegnede flere ins
sygehus også i
danmark. Arkit
hævede Ønske
indretningen, c
insisterende på
le og funktion
dagligt brug.

Over hoved
de 5 kloge jor

Møller gik imidlertid sammen for at få skabt et større kollegium med 40-50 værelser, en parallel til Studentergården. Tredje medlem af byggeudvalget var universitetssekretæren Povel Fønss, der foruden sin universitetstilknytning medbragte erfaringer fra arbejdet med oprettelsen af Studentergården og var god til at samarbejde med Eli Møller (hvilket ikke var nogen selvfølge).

Først skulle der rejses penge, og Eli Møller viste sig at have sans for hvordan sådan noget skulle gribes an. Som det første henvendte hun sig til dronning Alexandrine og bad hende om at blive det nye kollegiums protektrice (og betale for et værelse, dvs. 8000 kr.), og med dronningen øverst på sponsorlisten gik man så i gang med at bearbejde legater, byråd, skoler, kvindeorganisationer og enkeltpersoner. For de 8000 kr. fik man ret til at navngive et værelse og evt. have indflydelse på hvem der havde fortrinsret til at bo der. Sjælen - og sekretæren - i denne vigtige del af arbejdet var Aslaug Møller, der også var en smidig forhandler og god til public relation. Bag byggeudvalget stod en opførelseskomite bestående af yderligere fire kvinder: ørespecialisten dr. med. Dida Dederding, landsretssagfører Ingeborg Hansen, rektor Maria Nielsen, Rystensteen Gymnasium og cand. polyt. Margrethe Sørensen, og i kulissen også Eli Møllers mand, overlæge dr. med. Alfred Helsted.

Indsamlingen begyndte i efteråret 1929 og indbragte ialt 637.606 kr., med et rentefrit og uopsigeligt lån fra Kommunitetet på 100.000 kr. som langt det største beløb. Universitetet skænkede yderligere det værelse der bærer Eli Møllers navn, og grunden ud mod Amager Boulevard, der tilhørte Krigsministeriet, blev givet af regering og rigsdag.

Grundstenen blev nedlagt den 10. februar 1931, og grundstensdokumentet indeholder ud over redegørelse for tilblivelsen følgende udtalelse af Anna Hude: "Modne Kvinder med en Livsgerning bag sig har med hele Danmarks Bistand skabt Kvinderegensen. De Unge, hvis Arbejde venter forude, vil hente Styrke af Digterens Ord:

"Tiden gør den svage stærk,
Livet er et stort og langsomt Værk"

Arkitekt for kollegiet var Helge Bojsen Møller, Eli Møllers bror, der havde tegnet flere institutionsbygninger, især i Vestjylland, og med Gentofte Amtssygehus også havde demonstreret sin evne til enkelt tidløst byggeri i Østdanmark. Arkitekten var altså en mand, men opførelseskomiteen "fremhævede Ønskeligheden af at anvende en kvindelig Arkitekt" til at forestå indretningen, og det blev Rigmor Andersen, elev af Kåre Klint og som han insisterende på gode materialer og gedigent håndværk. Resultatet blev enkle og funktionelle møbler der i vid udstrækning holder endnu efter 60 års dagligt brug.

Over hovedindgangen blev anbragt et relief af Olivia Holm Møller med de 5 kloge jomfruer fra Matth. 25 som motiv, mens døren mod terrassen

blev forsynet med en mere direkte moraliserende indskrift til internt brug (som det også ofte er tilfældet på skolebygninger):

Gærning kræver Tid, men
Tid Kræver også Gærning

- en talemåde som tillægges I.C. Christensen, men i hvert fald går tilbage til Eli Møllers morbror, politikeren og højskolemanden Frede Bojsen, og som i øvrigt kan spores til en samling "Møenske Mundheld" fra 1735.

De første 56 kvinderegensianere flyttede ind i marts 1932, og 10. maj blev kollegiet officielt indviet under overværelse af dronningen og politiske og universitære honoratiores. Og få år efter indvielsen, i 1935, blev der råd til at udsmykke festsalen (på kollegiet ofte benævnt dagligstuen), idet Frans Schwartz's legat skænkede en større sum til dette formål, og efter en lukket konkurrence blev det igen Olivia Holm Møller der fik overdraget opgaven.

Allerede før indflytningen havde man ansat cand. mag. Elisabeth Hude som daglig leder og administrator med bolig på kollegiet. I avisernes omtale af udnævnelsen blev hun benævnt inspektrice, men den faktiske titel blev viceefor. Ifølge fundatsen skulle kollegiet ledes af en bestyrelse på fem til syv medlemmer (hvoraf et flertal skulle være kvinder) udpeget af Konsistorium. Som formand for den første bestyrelse (der allerede året efter omtales som eforatet) var Eli Møller selvskreven, den bestod desforuden af Aslaug Møller og Povel Fønss, professorerne C.E. Bloch og Louis Hammerich, cand. polyt. Margrethe Sørensen og universitetslektor fil. dr. Valfrid Munch-Petersen.

Eforatets første opgaver var at fastlægge instruks for viceeforen og husorden for kollegianerne. Ingen af delene gik glat. Eli Møllers ledelsesstil var autoritær, og hun ville helst tage sig af både små og store ting. Praksis blev dog at viceeforen fik en vis medbestemmelse, deltog i eforatsmøderne og havde ganske stor autoritet i dagligdagen. I diskussionen om disse ting spillede Valfrid Munch-Petersen en vigtig rolle. Hun havde mere moderne synspunkter både på ledelsesstil og husorden end Eli Møller, men anerkendte hendes dygtighed og hendes indsats for kollegiet, og var altid loyal over for hende, hvad man ikke kan sige om alle universitetsrepræsentanterne.

I dags- og ugepressens artikler om det nyåbnede kollegium spiller husordenen en stor rolle. Beboerne fortæller at den vigtigste regel er "Pas på PH-lamperne" og viceeforen forsømmer ingen lejlighed til at betone at hun ikke skal kontrollere alumnerne, de holder selv justits, men forundringen over hvor få regler der er for disse unge kvinder kender ingen grænser. Der var da også på det allerførste eforatsmøde forslag fremme om at mandlige gæster skulle gå kl. 10, men dertil skal Valfrid have sagt: "Eli Møller og professor Bloch, De er jo begge læger, og De kan jo ikke være uvidende om at det som De frygter også kan ske før kl. 10". Det argument bøjede man

Eli Møller på t

sig for, og d
af samtlige l
stolte af (Eli

Portrætsk:

Uden Eli Mø
re, men var
uddannelse
delige dr. m
med kvindes
havde erfare
ville. Da hu
versitetet va
en retfærdigl
op i 60erne,
en stærk sel
sker hende s
uden megen
Det fremgår
pirer. Fru Hu
både styrke o

til internt brug

går tilbage til
Bojsen, og som
1935.

2. og 10. maj
n og politiske
, blev der råd
(n), idet Frans
efter en luk-
verdraget op-

Elisabeth Hude
kvindernes om-
faktiske titel
afyrelse på fem
af Konsi-
retret efter om-
esforuden af
Louis Hamme-
il. dr. Valfrid

foren og hus-
delsstil var
Praksis blev
moderne og
isse ting spil-
re moderne
, men aner-
var altid loy-
etsrepræsen-

der spiller hus-
el er "Pas på
etone at hun
forundringen
grænser. Der
at mandlige
øller og pro-
vidende om
bøjede man

Eli Møller på talerstolen ved Kvinderegensens indvielse. Foto, Kvinderegensens arkiv.

sig for, og der kom ingen regel, og dermed blev Kvinderegensen det frieste af samtlige kollegier på den tid. Noget kvinderegensianere altid har været stolte af (Eli Fischer-Jørgensen i Pedersen og Regenberg 1992:21).

Portrætskitse af Eli Møller.

Uden Eli Møller var det ikke blevet til noget. Hun havde gode medhjælpere, men var selv den drivende kraft. Hun var i sine unge dage optaget af uddannelse og karriere (giftede sig først som 50-årig), var den første kvindelige dr. med. i Danmark og som datter af Jutta Bojsen Møller vokset op med kvindesagen og Dansk Kvindesamfund. Hun vidste hvad hun ville, og havde erfaret at hvis man satte alt ind på det, så nåede man også hvad man ville. Da hun forelagde planerne om Kvinderegensen på et møde på universitetet var det karakteristisk nok med den begrundelse at det ville være en retfærdighedshandling mod kvinderne. Eli Møller var på dette tidspunkt op i 60'erne, stadig i besiddelse af en ukuelig energi og beslutsomhed og en stærk selvbevidsthed. Den første generation af kvinderegensianere husker hende som et venligt, roligt menneske med en naturlig myndighed og uden megen humoristisk sans "og næppe helt nem at samarbejde med". Det fremgår også af nogle dagbogsnotater i viceforen Elisabeth Hudes papirer. Fru Hude er lige som Valfrid loyal i sin omtale af Eli Møller og finder både styrke og svagheder ved hendes person uden at skjule problemerne i

Valfrid Palmgren Munch-Petersen. Foto, Det kgl. Bibliotek.

deres samarbejde
ogsaa selv no
Møller ikke v
indsats ikke b
ledes Kvinder
uden at nævn
deregensen m
syg og det der
ratet ved først
for et Aar, og

Eli Møllers l
le, og giver n
mor "hvad de
det, at hun va
leder kollegiet
ene der har s
neladende me
lig. Det er må
når man blive
men hvor lang
skrevet som e
med de samm
med naturlig r

Der gik me
alvor fik kolle
Der måtte kæ
for at gøre sig
heder for der
blev rejst af og
om at eforatet
at lade sig spil

Formålet va
Husordenen v
jomfrudomme
tionen imod at
skuteret i dece
derne selv kur
dage efter "jor
fundet, ikke u

Denne indst
lige adgang fo

deres samarbejde ("selve den Form at ta alt med et bredt Smil har jeg vist ogsaa selv noget af"), men gennem optegnelserne får man indtryk af at Eli Møller ikke blev værdsat efter fortjeneste. Ved indvielsen overdrog hun således Kvinderegensen til Københavns Universitet, og rektor takkede herfor uden at nævne hende, ligesom han ved årsfesten samme år nævnte Kvinderegensen men undgik at nævne hendes navn. Hun omtales som regeresyg og det der er værre, og man pønsede på at få hende lempet ud af eforatet ved først givne lejlighed "hun er kun valgt ind i Forretningsudvalget for et Aar, og det er Konsistorium der vælger".

Eli Møllers ledelsesstil virker udpræget mandlig. Hun vidste hvad hun ville, og giver nok et bidrag til en selvkaraktistik når hun udtaler om sin mor "hvad der hjalp hende til at magte dette store Agitationsarbejde var det, at hun var fri for enhver splittende Tvivl i sin Livsanskuelse". Når hun leder kollegiet som overlægen sin afdeling, er det karakteristisk nok mændene der har sværest ved at tolerere det. De involverede kvinder har tilsyneladende mere sans for hendes format, selv om hun kunne være besværlig. Det er måske også meget forlangt at skulle være nem og humoristisk når man bliver behandlet som hun blev. - Grænserne er flyttet siden da, men hvor langt? Ville en kvinde af Eli Møllers støbning ikke stadig blive beskrevet som egocentrisk stræber med tendens til herskesyge, mens manden med de samme egenskaber er selvbevidst, koncentreret og målbevidst, med naturlig myndighed?

Der gik mere end 50 år fra kvinder fik adgang til universitetet til de for alvor fik kollegieadgang. Det var ikke noget der kom af sig selv med tiden. Der måtte kæmpes for det, og det var i høj grad de samme der kæmpede for at gøre sig gældende videnskabeligt og for at skabe bedre studiemuligheder for den næste generation kvindelige studerende. Kvinderegensen blev rejst af og for kvinder, og der indgik som nævnt en passus i fundatsen om at eforatet altid skulle have kvindeligt flertal. Man var ikke indstillet på at lade sig spille magten af hænde.

Formålet var at skabe et fristed for kvinder hvor de kunne læse i fred. Husordenen var til for at give ro til at studere, det var lærdommen ikke jomfrudommen der skulle sikres. Samme holdning genfindes i argumentationen imod at omdanne kollegiet til et blandet kollegium, da dette blev diskutert i december 1973 "Kvinderegensen var det eneste sted hvor kvinderne selv kunne bestemme, og det burde man i disse tider (en af de første dage efter "jordskredsvalget"), hvor der var reaktionære tendenser i samfundet, ikke uden videre give fra sig".

Denne indstilling holdt til 1978, da man fik fundatsen ændret, så der blev lige adgang for begge køn.

Kilder:

Lis Jacobsen (red.): Kvindelige Akademikere 1875-1925.

Kvinderegensen 1932-57. København 1957.

Inge Lise Pedersen og Birgitte Regenber (red.): Kvinderegensen gennem 60 år. København 1992.

Elisabeth Hudes privatarkiv. RA.

Glimt fra Kvindeli

Af Mariann

Stiftelse af

“Paa en Kon
slutning af k
Women. De
April 1922 i
Akademikere
enings Navn

Den vil virke
Landes Kvinde
lige Akadem

Således stifte
tet var 6 kr.
halv pris for
tegningen: d
Magnussen,
samt stud. m
retær¹.

Foreninge
onalt netvær
I et udater
anden verde
“Kvindelige
University W
demikere fra
samt søge at

I dag er r.
som den poi
fløddiggjort: “
ling af INTEL
har til formå
mikere fra al
se, at opmur